План практичних занять

ТЕМА 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВНИЧОЇ ЛЕКСИКИ Й СИНТАКСИ

Практичне заняття №2

Теоретичні питання

1. Юридичні дефініції: поняття, види, спосіб викладу синтаксичними засобами.
2. Правнича синтакса як спосіб викладати обов'язкові правила поведінки у офіційно-діловому стилі.
3. Типові помилки у правничій синтаксі та засоби їх виправляти:
   3.1. Уживання -ся в пасивному значенні.
   3.2. Уживання діяча в орудному відмінку.
   3.3. Накинутий іменниковий спосіб позначати процеси замість природного дієслівного.

Практичні завдання

1. Знайдіть значення слів «безцінний» і «неоціненний» через функцію пошуку на ресурсах https://r2u.org.ua/ у словниках 20-30 років XX ст. і в сучасному СУМ-20: https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0. З'ясуйте які були значення цих слів у 20-30 роках XX ст. і які вони є зараз. Чи змінилися ці значення? Що до цього призвело?

2. Проаналізуйте нормативні дефініції поняття «близькі родичі та члени сім'ї», «близькі особи». Чи можна ці терміни вважати полісемійними, синонімійними або омонімійним? Прокласифікуйте

запропоновані нормативні дефініції за способом визначати поняття, обґрунтувавши специфіку форми викладу кожної з дефініцій.

Пункт 1 ч. 1 ст. 11 Кримінального процесуального кодексу України:

«***Близькі родичі та члени сім'ї*** — чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат і сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі».

Частина 1 статті 71 Цивільний процесуальний кодекс України:

«…***членів сім'ї чи близьких родичів*** (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім'ї або близький родич цих осіб)…».

Частина 1 ст. 1 Закон України «Про запобігання корупції»

«***близькі особи*** – члени сім'ї суб'єкта, зазначеного у частині першій статті 3 цього Закону, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта».

3. Перебудуйте речення так, щоб уникнути вживання -ся дієслів у пасивному значенні.

1) *Правова держава розглядається як політико-юридичний ідеал.*
2) *Науковцями аналізується основна роль держави у політичній системі суспільства.*
3) *До податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом.*
4) *Порядок створення органів юридичної особи встановлюється установчими документами та законом.*
5) *Цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту.*
6) *Над недієздатною фізичною особою встановлюється опіка.*

4. Перебудуйте конструкції з «діячем в орудному відмінку» на два можливі варіанти речень, замінивши неправильні форми на: 1) активні дієслівні конструкції та 2) безособові речення з предикатними форматами на -но, -то.

1) *Судом встановлено, що потерпілому завдалися тілесні ушкодження (утворіть два можливі правильні варіанти речення).*
2) *Стороною відповідача подано клопотання про залишення позовної заяви без розгляду (утворіть два можливі правильні варіанти речення).*
3) *Відповідно до усталеної практики, нами виконано умови укладеного договору належним чином (утворіть два можливі правильні варіанти речення).*
4) *Згідно зі статтею 129 Господарського процесуального кодексу України розподіл судових витрат судом касаційної інстанції не здійснюється.*

5) *Керівники філій та представництв призначаються юридичною особою і діють на підставі виданої нею довіреності.*
6) *Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою.*
7) *Рішення загальних зборів може бути оскаржене учасником товариства до суду.*
8) *Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене.*

4. Перебудуйте складні речення так, щоб були дотримані вимоги щодо: 1) простоти і зрозумілості речень та 2) активного стану дієслів, якщо у реченні є суб'єкт дії (уникати «діяча в орудному відмінку»).

1. "Щодо твердження прокурора та слідчого про те, що Н. вчинив тяжкий злочин, у нього відсутні міцні соціальні зв'язки за місцем проживання, а саме Н. не має власної сім'ї, не одружений, немає дітей, відмовився від дачі показів, у нього відсутнє постійне місце роботи, що внаслідок вчинення кримінального правопорушення завдана істотна шкода потерпілому на суму 51698,88 грн. та зухвалість з якою було вчинено кримінальний злочин, то слід зазначити, що вказані обставини вже з'ясовувались слідчим суддею під час розгляду клопотання про застосування тимчасового запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту – 12.05.2015 року та відтак не виникли після прийняття ухвали слідчого судді від 12.05.2015 року та існували під час прийняття зазначеної ухвали". (Ухвала про зміну запобіжного заходу від 20.05.2015).

2. "Підозрюваний в судовому засіданні також не заперечив, що телефонував свідку П., однак зазначив, що розмовляючи з П. він порадив йому, що той може послатись на ст.63 Конституції України

від дачі показів” (Ухвала про зміну запобіжного заходу від 20.05.2015).

3. “Тому посилання позивачки як на підставу позову на те, що підписуючи відповідне розпорядження про призначення відповідального за вчинення нотаріальних дій Корницької сільської ради, секретаря виконкому ОСОБА_9 сільський голова перевищив свої повноваження суд відхиляє.” (Рішення Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області у справі № 346/103/16-ц від 12.05.2016).

4. “Судом встановлено, що ОСОБА_2 є інвалідом ІІ групи і як вбачається з акту судово-психіатричного експерта № 08 від 14.01.2015 року, проведеною по справі, ОСОБА_2 виявляє ознаки вродженого недоумства у вигляді легкої розумової відсталості (вираженої дебільності), що позбавляє його розуміти значення своїх дій та керувати ними.” (Рішення Берегівського районного суду Закарпатської області у справі № 297/2209/14-ц від 04.02.2015).

Рекомендовані джерела

1. Рабінович П., Дудаш Т. Правнича мова: основні складники (загальнотеоретична характеристика). *Вісник Національної академії правових наук України.* 2017. № 1 (88). С. 17-29. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-17-29.pdf
2. Дудаш Т. І. Юридична мова : посібник-практикум. Львів : Видавничий центр юридичного факультету, 2013. 80 с.
3. Дудаш Т. І. Властива правнича мова як засіб протидіяти російській агресії проти України (під оглядом наукового спадку академіка Петра Рабіновича). *Право України*. 2024. № 10. С. 96-115. DOI:10.33498/louu-2024-10-096

4. Гінзбург М. Правила вживання ся-дієслів у фахових українських текстах. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 3–17 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-842-2016/pravyla-vzhyvannya-sya-diyesliv-u-fahovyh-ukrayinskyh
5. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ : Алерта, 2011. 696 с.
6. Співвідношення активних і пасивних конструкцій у наукових текстах. [в] Л. Є. Азарова, Н. Й. П'яст, Л. А. Радомська. *Українська мова*. Вінниця : ВНТУ, 2010. 90 с. URL:
7. Нове використання деяких сполучників в українській мові [в] Л. Є. Азарова, Н. Й. П'яст, Л. А. Радомська. *Українська мова*. Вінниця : ВНТУ, 2010. 90 с. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/radomska_ukr_mova/2.htm
8. Кабиш О. О. Українська мова в судово-процесуальній сфері : навч.-практ.посіб. Київ : Алерта, 2019. 110 с.